

עירוב חצרות: מאכל ומקום

פת שלימה

א. משנה עירובין ג:א (כו.)

בכל מערבין ומשתתפים חוץ מן המים ומן המלח

ב. רש"י מסכת עירובין דף כו עמוד ב

בכל מערבין - עירובי חצירות ותחומין.

ג. עירובין ע"א ע"ב

מערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין. משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין.

ד. משנה עירובין ז:י (פ:)

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח, דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר ככר הוא עירוב. אפילו מאפה סאה והוא פרוסה אין מערבין בה, ככר כאיסר והוא שלם מערבין בו.

ה. עירובין פ"א ע"א (לשיטת רש"י)

תנינא חדא זימנא, "בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח"!

אמר רבה: לאפוקי מדרבי יהושע, דאמר ככר אין מידי אחרינא לא [אפילו בעירובי תחומין], קמשמע לן "בכל" [דר"א יחלוק גם בעירובי תחומין וגם בעירובי חצרות].

איתיביה אביי: "בכל מערבין עירובי חצירות, ובכל משתתפין שיתופי מבואות, ולא אמרו לערב בפת אלא בחצר בלבד". מאן שמעת ליה דאמר פת אין, מידי אחרינא לא? רבי יהושע, וקתני "בכל"! [קמ"ל ד"בכל" היינו כל סוגי פת, ואולי זו שיטת ר' אליעזר כאן נמי] אלא אמר רבה בר בר חנה, לאפוקי מדרבי יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא, קמשמע לן "בכל" [דלר' אליעזר בעינן פת, אבל לא שלימה].

ו. עירובין פ"א ע"א

ופרוסה מאי טעמא לא? אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי, משום איבה.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: עירבו כולן בפרוסות מהו? אמר ליה שמא יחזור דבר לקלוקלו.

ז. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף פ"א עמוד א

ואף על גב דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב אפ"ה בהא קיי"ל כר' יהושע דדוקא פת ושלימה, חדא דר' אליעזר שמותי הוא וב"ש במקום ב"ה אינה משנה, ועוד דרבי מפרש טעמיה דר' יהושע ומשמע דס"ל כוותיה, ועוד דשקלינן וטרינן אליביה, ודרב חסדא נמי דאמר תפרה בקיסם מערבין לו בה כוותיה אזלא...

ח. שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן יד

מכ"ק הגיעני ונוראות נפלאתי על הוראתו לעשות ערובי חצרות במים ומלח ושמן מעורבים, נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים, ודין הפשוט בש"ע /או"ח/ להלכה דערובי חצירות רק בפת, וכמו שהקשו כולם על רש"י רפ"ג דעירובין שהוא נגד סוגיא ערוכה ומפורשת.

ומ"ש מעכ"ת לסמוך על רש"י הנ"ל, מלבד דרש"י לא כתב כן דרך פסק, רק דרך פירוש, ואין ראייה דסבירא ליה לרש"י כן להלכה, וכמו שיבואר לפנינו.

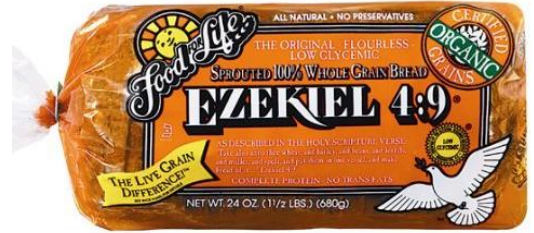
גם אף אם היה מפורש כן ברש"י להלכה ולמעשה מ"מ אחרי הדתוס' וכל הראשונים דחו לדברי רש"י מסוגיא מפורשת, פשיטא דאין לעשות מעשה נגדם...

"לחם"

ט. עירובין פ"א ע"א

אמר רבי זירא אמר שמואל: מערבין בפת אורז ובפת דוחן. אמר מר עוקבא לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל בפת אורז מערבין ובפת דוחן אין מערבין.

אמר רב חייה בר אבין אמר רב: מערבין בפת עדשים. איני, והא היא דהואי בשני דמר שמואל [לידע טעמו – תוס'], ושדייה לכלביה ולא אכלה! היא דשאר מינים הוא, דכתיב (יחזקאל ד:ט) "ואתה קח לך חטין ושערים ופול ועדשים ודחן וכסמים וגו'". רב פפא אמר היא צלויה בצואת האדם הואי דכתיב (שם ד:יב) "והיא בגללי צאת האדם תעוגגנה לעיניהם."

י. משנה ברורה סימן שסו: מז
בפת אורז ועדשים - שדרך העולם לאפותו ולאכלו משא"כ בדוחן.

יא. ביאור הלכה סימן שסו
בפת אורז ועדשים - וה"ה בפת טאטארק"י ופת טערקעס"י ווי"ץ [פמ"ג]:

יב. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן רח: יא

והר"ר יונה כתב דפת אורז ודוחן, כי סובר דוחן ג"כ בורא מיני מזונות, כתב דפת אורז ודוחן בורא מיני מזונות, וסובר שדרך לעשות מדוחן פת כמו מאורז. אבל המחבר פסק דוחן שהכל, ואפילו פת, דאין דרך לעשות ממנו פת כמו מאורז. וי"ל אין חולקין במציאות וי"ל מקומות שאני. ולפי זה פת שעושים מטערקשי"ן ווי"ץ בכמה מקומות, ונשתנה לעלויא מאוד, ודרך הוא רק לעשות ממנו פת, לא לאכול תבשיל ממנו, א"כ קשה [דיש לברך "בורא פרי האדמה"...]

יג. ערוך השולחן אורח חיים סימן שסו: טו

ומצאתי בדרכי משה בשם רבינו ירוחם דמערבין אפילו בלחמניות ע"ש וזהו פת הבאה בכיסנין שברכתו בורא מיני מזונות כמ"ש לעיל סי' קס"ח ע"ש:

"שלימה"

יד. שיירי כנסת הגדולה הגהות טור אורח חיים סימן שסו: ז

ומיהו בטעם הדבר שכתב מהרי"ל ז"ל ד"אולי יקפידו והמקפיד על עירובו אין עירובו עירוב, " אין נראה כן מדברי התלמוד, דקאמר משום איבה, ופרש"י ז"ל שבאין לידי מחלוקת כו', ואין הטעם משום הקפדה כדכתב מהרי"ל ז"ל.

טו. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף פא עמוד א

[אעירוב על ידי קמח קאי]. ומסתברא דכיון דאין טעם לפרוסה אלא משום איבה, ואלו עירבו כולן בפרוסה הוי עירוב אי לאו גזירה דשמא יחזור דבר לקלקולו, הכא [באסיפת קמח ואפייתו] ליכא למגזר מיד, דכיון שמצטרפין בקמח [ולא בפרוסות] ואפשר לעשות ממנו ככר אחת או שתים שלימות, אין כאן איבה. ואפי' תאמר כי לבסוף יפרסו אותה ונמצא פרוס ביד כל אחד, אנו אין לנו אלא שלא יהא פרוס בשעת הנחה, וכל כך אין מחמירין בעירוב שלא יצטרף בקמח ולעשות ככר שלם מפני שיגיע לכל אחד ואחד פרוס לבסוף בשעת חלוקה, וכשיגיע פרוס לכל אחד ואחד איכא למיגזר שמא יערבו כולן בפרוסות, והיא גופה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו.

טז. משנה ברורה סימן שסו: מא

ואפילו אם הככר של זה גדול משל חבירו ג"כ מותר.

יז. שו"ע אורח חיים סימן שסו: ז

אם אחד מזכה לכולם יכול לערב בפרוסה.

יח. שיירי כנסת הגדולה הגהות טור אורח חיים סימן שסו: ז

וראיתי בדברשות מהרי"ל [הל' עירובי חצרות ל"א ע"א] כתב "וואפילו יחיד המערב דליכא הקפדה, מכל מקום לא יערב בפרוסה רק בלחם שלם משום דלא פלוג." ע"כ. ונראה מדבריו דעל צד היותר טוב קאמר, והוא תלמוד ערוך [עירובין פ' ע"ב]. וליכא למימר דמיירי כשאחד מזכה את כולם, דאז מערבין בפרוסה כדכתבו הרא"ש [סימן יב] והמרדכי [סימן תקכד]... ונראה דליחיד המערב לעצמו איצריכא ליה, דמדברי הגמרא ליכא הוכחה אלא כשרבים מערבים, אבל יחיד המערב [כגון דיש שנים, וא' מהם נותן עירובו בתוך בית השני] דליכא הקפדה אפשר דיכול לערב בפרוסה, לכן בא מהרי"ל ז"ל לומר דאפילו יחיד המערב צריך לערב בשלמה משום דלא פלוג.

ויראה דלפי זה ה"ה כשאחד מזכה לכולם צריך פת שלמה משום דלא פלוג, דלא גרע יחיד המערב לעצמו מא' מזכה לרבים שצריך לערב בפת שלימה, שלא כדברי הרא"ש והמרדכי ז"ל שכתבו דא' מזכה לכולם יכול לערב בפרוסה, ולדידהו אף יחיד המערב לעצמו יכול לערב בפרוסה.

יט. משנה עירובין ז:ז (פ):

נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. נתוספו עליהם, מוסיף ומזכה וצריך להודיע...
אמר רבי יוסי בד"א? בתחילת עירוב, אבל בשירי עירוב כל שהוא. ולא אמרו לערב בחצרות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות:

כ. מגן אברהם סימן שסח:ג

ואם נשבר העירוב אפילו קודם שנכנס שבת ראשונה שרי כיון דבשעת הנחה הי' שלם. (מהרי"ל)

כא. שו"ע אורח חיים שסח:ד

נתמעט משיעורו אחר שנכנס שבת ראשונה, ונשתייר בו אפי' כל שהוא, כשר אף לשאר שבתות.

כב. משנה ברורה סימן שסח ס"ק יז

ואף שקי"ל לעיל בסימן שס"ו ס"ו שאין מערבין בפרוסה, היינו כשהיתה פרוסה בשעה שהניחה לשם עירוב, משא"כ הכא שנפרסה אח"כ לית לן בה. ומ"מ יש מחמירין בשנפרסה קודם בין השמשות כיון שיש שהות עדיין להניח ככר אחר שלם:

כג. מגן אברהם סימן שסח:ג

ובתשו' רמ"מ כ' דאם נשבר אפילו אחר שבת ראשונה טוב לעשות אחר. וטעמו דהא דתנן "נשתייר כל שהוא כשר" היינו שלם. א"נ דכל שנשבר קודם השבת ויש שהות לעשות אחר מקרי "תחילת עירוב". עכ"ל.

והנה הרב"י פסק בהדיא דכשר אף לשאר שבתות. גם מ"ש ד"כ"ל שהוא" היינו שלם, הוא דוחק בעיני. לכן נ"ל כמהרי"ל דכיון שבשעת הנחה היה שלם, תו לא גזרינן שמא יחזור הדבר לקלול.

ומ"מ נ"ל דאם לא נשאר בו כשיעור פסול, דדוקא כשעושין שיתוף אז העירוב רק שלא לשכח התינוקות לכן כשר בכל שהוא, אבל לדין פסול. ואפשר דזהו טעמו של רמ"מ בסימן נ"ח דמסיק דכל רבותיו נהגו לעשו' אחר, דס"ל דגם בפרוסה אין להקל אפי' יש בו כשיעו'. ומיהו שם משמע שטעמו דגזרינן שמא יחזור הדבר לקלולו כמ"ש סי' שס"ו דדוק' בא' מזכה לכולם מקלינן, אבל עתה שכל אחד נותן קמח לא מקלינן:

כד. עירובין פא ע"א

אמר רבי יוחנן בן שאול: ניטלה הימנה כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה.

כה. תוספות מסכת עירובין דף פא עמוד א

כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה - ונראה לר"י דווקא בטבולה לחלה ובמדומע איירי, דאי לא בעיא תיקון איכא איבה אפילו בחסרון מועט, דלישנא דמתניתין משמע דשלמים לגמרי בעי.

ומיהו לשון "כדי" קשה, דהוה ליה למימר חלתה ודמועתה. ואור"י דנקט "כדי" לאשמעינן דאפילו נטל לשם חלה אם הפריש יותר מכדי צורך איכא איבה.

ואם תאמר כיון דאשמעינן כדי חלתה דהוה אחד מארבעים ושמונה כל שכן כדי דימועה דהוה יותר ממאה! ואור"י דס"ד דדימוע כיון דחזי הכי לכהן אפילו בפורתא איכא איבה.

כו. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף פא עמוד א

מדקאמר "כדי" משמע דאפילו לא ניטל ממנה ממש משום חלה ולא משום תרומה אלא שניטל ממנה שאכלו, דאי חלתה ודימועה דוקא קאמר הוה ליה למימר נטלה ממנה חלתה או דימועה.

ואסיקנא חלתה כדי חלת נחתום דהיינו אחד מארבעים ושמונה. ודימועה נמי היינו כדי תרומתה דהיינו אחד מחמשים, וקרוב לחלת נחתום הוא, דאי דימועה ממש כלומר שנתערב בה תרומה שאוסרת באחד ומאה א"כ מאי קאמר "כדי חלתה וכדי דימועה", ומאי דמיון יש ביניהם שזה אחד מארבעים ושמונה וזה אחד ממאה?...

כז. משנה ברורה סימן שסו:לז

ועיין בכמ"ג דמסתפק לומר דאפשר דאפילו בדיעבד לא מהני העירוב כשעשאו בפרוסה

כח. ראב"ד על רמב"ם הלכות עירובין פרק א הלכה טז

במקומות הללו נהגו בעירובי חצרות שגובין מעט מעט קמח מכל בית ובית ועושין אותו חלה אחת שלימה ומשמרין אותה כל השנה קסברי ככר שלם לכולהו קאמר.

כט. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף פא עמוד א

ולא ירדתי לסוף הראיה הזו דהא למצוה בלחוד הוא דבעינן ארבעים, הא לעכב אינו מעכב...

ומסתברא דכיון דאין טעם לפרוסה אלא משום איבה, ואלו עירבו כולן בפרוסה, הוי עירוב אי לאו גזירה דשמא יחזור דבר לקלקולו, הכא ליכא למגזר מידי דכיון שמצטרפין בקמח ואפשר לעשות ממנו ככר אחת או שתיים שלימות אין כאן איבה. ואפי' תאמר כי לבסוף יפרסו אותה ונמצא פרוס ביד כל אחד אנו אין לנו אלא שלא יהא פרוס בשעת הנחה, וכל כך אין מחמירין בעירוב שלא יצטרף בקמח ולעשות ככר שלם מפני שיגיע לכל אחד ואחד פרוס לבסוף בשעת חלוקה וכשיגיע פרוס לכל אחד ואחד איכא למיגזר שמא יערבו כולן בפרוסות, והיא גופה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו.

ל. ביאור הלכה סימן שסו

ועושיין חלה אחת שלמה - אף דלכאורה לא שייך כאן משום איבה, כיון שאין לוקחין מכ"א כ"א קמח, וליתכשר אף בפרוסה, צ"ל כיון דעכ"פ כל אחד נותן חלק בעירוב וחל עלייהו התקנתא שאין מערבין בפרוסה. משא"כ בס"ז שאחד נותן משלו ומזכה לכולם לא שייך גביה האי תקנתא כלל:

לא. הידושי הרשב"א מסכת עירובין דף פא עמוד א

אלא שאני תמה כי עכשיו כשמצטרפין בקמח והדבר מסור ביד הכל, וכמה נשים ומי שאינו בקי בהלכה, ודעתם להתערב בקמח ואין יודעים ואין מקפידין אם יאפו אותו קמח ועשו אותו עגות ונמצא שמערבין בקמח ולא בפת! ואף על פי שאותו שמערבין על ידו חוזר ואופה, מ"מ הבעלים אינן מתערבין בפת אלא בקמח! ושמא נאמר דכולן נותנין על דעת המנהג ומי שמקבץ שליח הכל ועל דעתו הן נותנין ועושיין אותו שליח, וכשחוזר הוא ואופה שליח הרבים הוא וכאלו הן בעצמן אופין ומערבין בככר:

לב. רמ"א אורח חיים שסו:ו

ואף על פי שנשתייר מן הקמח ולא נעשה מכולו חלה, אפ"ה הוי עירוב דלא גרע מאילו אחד מזכה לכולם ואדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה, כן נראה לי.

לג. לבוש אורח חיים סימן שסו:ו

אף אם לא נכנס מקמח של כל הנותנים לעירוב בתוך זו החלה, חשבינן אותו הקמח הנכנס בו שאותו הנותן מזכה אותו לכולם על ידי הגובה...

לד. לבוש אורח חיים סימן שצה:א

וכיון שאין לוקחין כל הקמח הרי לא נשתתפו כולם, דשמא קמח של כמה בתי לא נילוש בתוכו, ולכך נוטלין המצה הנאפית בידיים וגובהין אותה ומזכין אותה לכל בני העיר אף למי שאין קמחו בתוכה...

לה. שו"ע אורח חיים שצה:א

אימתי מברך עליו, בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי, או בשעה שמזכה להם.

לו. משנה ברורה סימן שסו:ב

וה"ה כשנותנים מעות לקנות בהם קמח ואפילו אם לא נתנו איזה בע"ב ג"כ אין קפידא בדבר וכדמסיים לבסוף דכל אחד נותן קמחו לעירוב בשביל כולם:

שיעור פת

לז. עירובין מט.-:

אמר שמואל עירוב משום קנין... רבה אמר עירוב משום דירה. מאי בינייהו? איכא בינייהו כלי [קנין סודר] ופחות משהו פרוטה וקטן [לגבות את העירוב].

לה. משנה עירובין ז:ז-ט (פ):

נתמעט האוכל, מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע. נתוספו עליהם, מוסיף ומזכה וצריך להודיע: כמה הוא שעורו? בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולם. בזמן שהן מועטין, כגרוגרות להוצאת שבת לכל אחד ואחד: אמר רבי יוסי, בד"א? בתחילת עירוב, אבל בשירי עירוב כל שהוא:

לט. רמב"ם הלכות עירובין פרק א:ח-ט

אין מערבין בהצירות אלא בפת שלמה בלבד. אפילו ככר מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין בה. היתה שלמה והיא כאיסר מערבין בה... וכמה שיעור האוכל שמשתתפין בו כגרוגרת לכל אחד ואחד מבני המבוי או מבני המדינה, והוא שיהיו שמונה עשר או פחות...

מ. עירובין פ ע"ב

"כמה הוא שיעורו וכ"ו" כמה הוא 'מרובין'? אמר רב יהודה אמר שמואל: שמונה עשר בני אדם.

מא. תוספות יום טוב מסכת עירובין פרק ז משנה ח

מרובין - פירש הר"ב י"ח בני אדם. לישנא דגמרא נקט. ופירש הר"ר יונתן י"ח בעלי חצירות למבוי או בעלי בתים לחצר ולא קפדינן אגולגלתא דכל בני בית של כל אחד ע"כ. כלומר אלא למתחייבים לתת חלק לעירוב:

מב. תוספות יום טוב מסכת עירובין פרק ז משנה ח

ונ"ל דמזון ב' סעודות להכי הוי דבר חשוב שכן עיקרי סעודות שבת שתיים הן כמו שאפרש במשנה ב' פרק דלקמן.

מג. משנה עירובין ג:א

מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. סומכוס אומר בחולין...

מד. עירובין ל-:

"מערבין לנזיר ביין כו" מתניתין דלא כבית שמאי, דתניא "בית שמאי אומרים אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. בית הלל אומרים מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. אמרו להן בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים שמערבין לגדול ביום הכפורים? אמרו להן, אבל אמרו להן: כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים, כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה!" ובית שמאי? התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום, הכא ליכא סעודה הראויה מבעוד יום....

מה. משנה ברורה סימן שצד ס"ק ב

אם הניח לשיתופי מבואות בשר של ספק טרפה אינו עירוב דזה הוי כספק אם הונח וגם דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום ועיין בבה"ל:

מו. ביאור הלכה סימן שסח סעיף ד ד"ה * אף לשאר

אף לשאר שבתות - עיין מ"ב מ"ש בשם מג"א, ולא דברי עצמו הוא דבאמת מבואר כן בדברי ר' יהונתן בסוגיא זו, וכן הוא דעת רש"י במתני' שם...

מז. ערוך השולחן אורח חיים סימן שסח:א

ויראה לי ד"כל שהוא" לאו דווקא, דאין סברא כלל שאם ישאר פחות מכזית שיהא נחשב זה לעירוב, ובוודאי צריך כזית. ומירושלמי שם נ"ל דצריך לישאר כשני שלישי, שאומר שם "כמה הן שירי עירוב? כיי דמר ר' יוסי אזוב שהזהו בו פעם אחד כשר, מכאן ואילך שייריה, אוף הכא כן." עכ"ל ואין הלשון כתקונו, דאטו אזוב אינו רשאי להזות בו אפילו כמה פעמים בחסר? והא להדיא תנן בפ"א דפרה "מצות אזוב ג' קלחים ושיריו שנים" ע"ש! אלא דהכי פירושו: דפעם אחד צריך כשר לגמרי דהיינו ג' קלחים, ומכאן ואילך מקרי שירים [וכשר בשני שלישים]. וה"נ שיריו היינו שני שלישים [כנלע"ד]:

מח. שו"ע אורח חיים שסו:ט

ואם נתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור, צריך להוסיף מחמתן.

מט. משנה ברורה סימן שסו ס"ק נד

צריך להוסיף מחמתן - דשמא לא אמרו חכמים דשיריו בכל שהוא (כמבואר בסימן שס"ח) אלא באותן שהיו בתחלת הנחת העירוב וזכו אז, אבל אלו שלא היו בתחלת הנחתו לא זכו אז, ורק הם זוכין בשעה שיתוספו, וכיון דבשעה זו כבר נפחת משיעורו א"כ א"א להם לזכות. ומטעם זה לא מהני אף אם יתנה בפירוש "ולכל מי שיתוספו", ואין שום עצה, רק שצריך לשמור שיהיה בו תמיד שיעור שתי סעודות:

נ. שער הציון סימן שסו ס"ק מד

הרשב"א בחידושו והריטב"א וכן בעבודת הקודש, ולא כתבו זאת לסברא ודאית רק נסתפקו בזה, והמחבר החמיר בזה מספקא:

נא. עבודת הקודש בית נתיבות שער ד:קמט

ויראה לי שאם נתמעט האוכל עד שלא נתוספו הדיורין צריך הוא להוסיף, שלא אמרו סוף עירוב כל שהו אלא באותן שזכו בתחילת העירוב אבל אלו שלא היו בתחילת העירוב לא, וצריך להתיישב בדבר.

נב. ט"ז אורח חיים סימן שסח ס"ק ד

ונ"ל דיש ליתנה שלא לסמוך על עירוב שנתמעט דשמא יתמעט משיעורו ויתוספו אחר כך דיורין באותו עיר ואז צריך להוסיף בשביל' כמ"ש סי' שס"ו ס"ט או ראוי שיאמר כל אדם בשעת ברכה "ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת" כדיעה ראשונה שם וא"כ אין חשש באם יתוספו אח"כ כנ"ל:

שיתופי מבואות

נג. עירובין עא ע"ב

דתניא, "מערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין..."

נד. רש"י מסכת עירובין דף עא עמוד ב

ומשתתפין במבוי ביין - דשיתוף דמבוי אינו אלא לשיתוף רשות החצירות שבמבוי, ולא רשות הבתים, וחצר לאו בית דירה הוא וכל שכן פת דחשיב טפי.

נה. עבודת הקודש בית נתיבות שער ד:קסט

חכמים תקנו לערב בחצרות ולשתף במבואות, והחמירו בחצרות שלא לערב בחצרות אלא בפת שלמה כמו שביארנו, והקלו בשיתופי המבואות לשתף אף בשאר האוכלין ובמשקין.

נו. עירובין סח ע"א

ונקני להו מר רביעתא דחלא בחביתא!

נז. רש"י מסכת עירובין דף סח עמוד א

בחביתא - באחת מחביותיך, דמידי דלית ביה קפידא הוא, ועיקר שיתוף ביין, כדאמר בהאי פירקא (עא, ב)...

נה. רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת עירובין (לפי דפי הרי"ף) דף כח עמוד א

אף על גב דשתופי מבוי ראוי לעשותו מיין, אבל בפת כולי עלמא לא פליגי דיוצא בו:

נט. עבודת הקודש בית נתיבות שער ד:קלד

פת פרוסה יש אומרים שמשתתפין בה, שלא תהא פת פרוסה גרועה משאר מיני פירות. ויש אומרים שאין משתתפין בה, ולזה הדעת נוטה שכאן וכאן יש לחוש לאיבה.

ס. המאור הקטן מסכת עירובין דף כו עמוד א

ומדקא תנינן במתני' "בכל משתתפין" לאפוקי מדר' יהושע דאמר שלימה אין פרוסה לא, אלמא דאפילו בשתופי מבואות לר' יהושע צריך שיהא שלם ולא פרוס מאיזה מין שיהיה, בין מפת בין משאר מינין...

עירוב דידן

סא. עירובין עא-עב.

מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי, שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות, שיאמרו אבותינו לא עירבו, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים או מערבין או משתתפין.

פליגי בה רבי נחומי ורבה: חד אמר בפת דכולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי, כי פליגי ביין. וחד אמר ביין דכולי עלמא לא פליגי דבעינן תרתי, כי פליגי בפת... אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי מאיר ורב הונא אמר מנהג כרבי מאיר ורבי יוחנן אמר נהגו העם כרבי מאיר.

סב. רמ"א אורח חיים שפז:א

ויש אומרים דסומכין אשיתוף במקום עירוב, אפילו לא נשתתפו אלא ביין, וכן סומכין אעירוב במקום שיתוף (הרא"ש והמרדכי פ' הדר וטור). ולעיל, סי' שס"ו ס"ז בהג"ה, כתבתי דאנו נוהגין לכתחלה שלא לעשות רק שיתוף א' בקמח; ונ"ל הטעם כי עירוב שלנו שכל א' מבני החצר נותן לשיתוף, הוי כעירוב ושיתוף ביחד, ולכתחלה אין לעשות יותר, והא שהצריכו שיתוף ועירוב, היינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשיתוף רק החצר עירבו ביחד וא' מבני החצר נותן לשיתוף, אבל בכה"ג כ"ע אין עושין רק שיתוף א', ואי עביד יותר ובירך עליו הוי ברכה לבטלה (ד"ע ותשובת מהר"ם שהביא הב"י).

סג. משנה ברורה סימן שפז ס"ק יב

היינו בזמן הגמרא שבני החצר וכו' - הקשה הלבוש: א' מי יאמר שבזמן הגמרא לא נתנו כל בני החצר לשיתוף, רק אחד מבני החצר? ועוד, לו יהי שאחד מבני החצר נתן לשיתוף, מה בכך? הרי הוא מזכהו לכולם והוי כאלו כולם נתנו! עי"ש.

אך העיקר שהעולם סומכין על דעה הראשונה שאפילו לא עירב כל חצר לעצמה אם נשתתפו בפת סומכין עליו, וא"צ לערב בחצרות כלל...

סד. ערוך השולחן אורח חיים סימן שפז:ז

וגם עליו תמהו למה לו לחפש טעמים, דכיון דאנו עושים השיתוף בפת הלא מותר לכל הדיעות! [ט"ז סק"ב ומג"א וב"ח] אמנם כונתו על ה"א שכתב רבינו הב"י דבשיתוף בלבד אין יוצאין כלל, אפילו בפת, ולזה אומר דכשכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף גם לה"א די בשיתוף בלבד...

סה. שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן לג

השביעית: בענין השתוף והעירוב הפרזתם על מדותיכם לעשות שתוף ועירוב שאם השתוף הוא בפת סומכין עליו משום עירוב וכדאי' בפרק הדר (ע"א ע"ב) אבל מי שהוסיף בזה חומרא עוברת בו רוח טהר'. ובלבד שלא תהי' שם ברכה יתירה:

סו. עבודת הקודש בית נתיבות שער ד:קעב
נהגו לערב בפת ולשתף, ומניחין שתי עוגות בבית שבחצר, אחת משום שיתוף ואחת משום עירוב.

סז. ערוך השולחן אורח חיים סימן שפז:ז
ואני אומר דכל זה היה לחקור כפי בנין הערים שלהם שהיו חצרות ומבואות, אבל אצלנו שאין מבואות אצלנו רק חצרות וכשמערבין כל העיר הוה כל העיר כחצר גדול, שהרי מפני כך אנו דנין אצלנו דין חצר שצריך שני פסין, ולא כמבוי שדי בלחי כמו שנתבאר בסי' שס"ג, א"כ ממילא אי אפשר אצלנו רק בעירוב אחד, ודוקא בפת, ושיונה בבית.

מקום הנחת העירוב

סח. עירובין פה ע"ב

משנה: הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב... בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה עירוב... גמרא: אמר ליה אביי לרבה, תניא דמסייע לך, "עירובי חצירות בחצר, ושיתופי מבואות במבוי." והוינן בה, עירובי חצירות בחצר? והתנן, "הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב!" אימא: "עירובי חצירות בבית שבחצר, שיתופי מבואות בחצר שבמבוי."

סט. חזון איש צ (כו):כז

נראה דא"צ להניח העירוב בבית אחד המערבין, אלא בבית הראוי לדירה.

ע. משנה עירובין ו:ט-י (עה.)

שתי חצרות זו לפנים מזו... נתנו עירובן במקום אחד, ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב, שתיהן אסורות...

עא. רש"י מסכת עירובין דף עה עמוד א

שתיהן אסורות, דפנימית נמי אסורה לטלטל בחצירה, משום דלא מציא למיחד דשא ואסתלוקי מחיצונה לאשתמושי באנפי נפשה, דהא ליתא לעירובה גבה דאותו עירוב המתירן בחצירן הוליקוהו בחיצונה.

עב. רש"י מסכת עירובין דף מט עמוד א

דכולהו הכא דיירי - משום פיתן הויה להו דירתן, וכל שכן בעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו, ואפילו אין לו פת בכל הבית - שפיר דמי.

עג. שו"ע אורח חיים שסה:ח

מבוי שנשתתפו בו ונשברה הקורה, אותו חצר שהעירוב מונח בו וחצרות הפתוחות לו מותרות, אבל חצרות שאין פתוחות לאותו חצר אסורות.

עד. משנה ברורה סימן שסה ס"ק לט

שאר פתוחות וכו' - ר"ל אפילו העומדות בצד חצר זו, כיון שאין להם פתח או חלון לאותו חצר אסורות דליתא לעירוב גבייהו ולא מצי לאתויי להעירוב דרך המבוי כיון שנשברה הקורה.

עה. עירובין עה ע"ב

בעא מיניה רב יוסף מרבה: עשאו לאילן [בין ב' חצרות] סולם, מהו? תיבעי לרבי תיבעי לרבנן: תיבעי לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם "כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו" הני מילי בין השמשות אבל כולי יומא לא, או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא, ואריא הוא דרביע עליה?

עו. שו"ע אורח חיים שעב:טו

היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל, אם רצו מערבין אחד; אבל אם עשה אשרה סולם לכותל, אין מערבין א' מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שהרי אסורה בהנאה. והרא"ש ז"ל כתב בהיפך, דאילן אינו מועיל ואשרה מועלת, והוא שתהא יבשה.

עז. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים סימן מ

ומ"ש האה"ע שם בסוף דבריו ותדע דאפילו ערובי תחומין וכו' לגוף הדין אין ראייה מע"ת שאין מערבין אלא לדבר מצוה לעירובי חצרות... עם כ"ז אין הנדון דומה לראיה דכאן לא מצד העירוב אנו אוסרים אלא מטעם שכל עיקר ע"ח הוא מטעם שאנו רואים כאילו דירתו הוא בכאן וכאילו כל החצר מיוחד לאותו בית וכמבואר בטור ובש"ע ריש סימן שס"ו ואם החצרות הם חלוקים באיסור טלטול מאותו מקום שהעירוב מונח שם איך הם מיוחדים לאותו בית ודבר זה צריך להיות כל השבת החצרות יהיו כאילו מיוחדים לאותו בית...

עח. שו"ת ישועות מלכו חלק אורח חיים סימן ל

עיקר העירוב שיהא כל הדירין ביחד על כל השבת וצריך שיהא ראוי בבהש"מ על כל השבת, וכאן אין ראוי אף בבהש"מ על כל השבת...

עט. בית הבחירה (מאירי) מסכת עירובין דף מט עמוד ב

חמשה שגבו את עירובן כשהם מוליכין אותו לבית שבו רוצים להניחו אחד מוליך על ידי כלם ואין צריכין להוליך על ידי חמשתן שמ"מ שליחות כלם הוא עושה ונעשית על ידו דירת כלם באותו בית כמו שיתבאר, ואף על פי שאינו מודיע להם להיכן הוא מניחו.

פ. עירובין עט ע"ב

אמר רב יהודה חבית של שיתופי מבואות צריך להגביה מן הקרקע טפח.

פא. שו"ע אורח חיים שסו:ט

אם אחד מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כולם שפיר דמי, ובלבד שיזכנו להם על ידי אחר, וכשזוכה בו צריך להגביהו מן הקרקע טפח...

פב. רמב"ם הלכות עירובין פרק א:יז

...ומניח הכל בכלי אחד בחצר מחצרות המבוי או בבית מן הבתים, אפילו בית קטן או אכסדרה או מרפסת הרי זה שיתוף, אבל אם הניחו באויר מבוי אינו שיתוף. ואם הניח הכלי בחצר צריך להגביה הכלי מן הקרקע טפח כדי שיהיה ניכר, ומברך...

פג. שו"ע אורח חיים שצד:ג

נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קודם שחשכה, אם אי אפשר להוציא העירוב אלא אם כן עשה מלאכה גמורה בין השמשות, הרי זה כמי שאבד ואינו עירוב שהרי אי אפשר לאכלו.

פד. משנה ברורה סימן שצד ס"ק ח

ואבד המפתח - דוקא שנאבד ממקום שהניחו ואינו יודע היכן הוא, אבל אם הוא מונח במקומו אלא שהוא שכח באיזה מקום הניחו הוי עירוב דעביד הוא דמדכר [הרשב"א והריטב"א בחידושיהם]:

פה. בית יוסף אורח חיים סימן שסו

כתב האגור בסימן (תר"ץ) (תרסא) נשאל גדול הדור מהר"י מולך על מה שיש מנהג בקצת קהילות מאשכנז שעושים עירובי חצירות בפת ותולין הפת עשוי כמין מצה בבית הכנסת ומניחין שם כל השנה, איך יוצאין בה, הא לא הוי מקום פיתא ולא מקום לינה, והשיב כי הרבה גדולים ערערו על זה ובסוף מצא בתשובת מהר"ם ששישב המנהג אבל לא נודע להרב הנזכר הטעם עד כאן לשונו:

פו. רמ"א אורח חיים שסו:ג

והמנהג בזמן הזה להניח העירוב בבית הכנסת. וכן נהגו הקדמונים. ונראה לי הטעם, דעירובין שלנו יש להם דין שיתוף ואין צריך להניח בבית דירה. וע' לקמן סי' שפ"ו ושפ"ז.

פז. משנה ברורה סימן שסו ס"ק כט

ונ"ל הטעם וכו' - ר"ל אף על פי שבהכ"נ אינו ראוי לדירה מפני קדושתו שהרי הדירה הוא מקום האכילה ואסור לאכול בביהכ"נ אם לא הלומדים שם כמ"ש בסימן קנ"א מ"מ יש לקיים המנהג כמו שמסיים שעירובין שלנו יש להם דין שיתופי מבואות דהיינו שכל החצרות והבתים שבמבוי משתתפין יחד בעירוב זה ושיתופי מבואות א"צ להניחו כלל בבית דירה רק שיהא במקום המשתמר לבד כמ"ש בסימן שפ"ו:

פח. ערוך השולחן אורח חיים סימן שפז:ד

וכתבו הטור והש"ע שלא יתנו השיתוף באויר המבוי וכ"כ הרמב"ם שם שאם נתנו באויר המבוי אינו שיתוף ע"ש וכן הוא בגמ' [פ"ה:]: שאומר שם דכל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב מניחין בו שיתוף חוץ מאויר מבוי ע"ש ובירושלמי שהבאנו אומר שם ר' יוחנן דנתנו בין באויר חצר בין באויר מבוי ע"ש ואין הלכה כן אלא כש"ס דילן.

ואף ש"ל דטעם הגמ' הוא משום שאינו משומר במבוי, דכן משמע קצת מדפריך שם "במבוי הא לא מינטר" וכן משמע לכאורה מלשון הטור והש"ע שכתבו דנותנין אותו במקום המשתמר הלכך אין נותנין אותו באויר המבוי ע"ש, והירושלמי י"ל כשנותן אותו במבוי במקום המשתמר אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם וגם בגמ' הפי' דמשום דלא מינטר לכן אינו מועיל במבוי כלל, אפילו כשיתנו במקום המשתמר [באויר]. וכן נראה מרש"י שם, וזהו ג"כ כונת הטור והש"ע והכי קי"ל דשיתוף כשהניחו במבוי פסול:

פט. אבן העזר אורח חיים סימן שסו:ג

ולענ"ד נראה דלחנם תמהו הגאונים בזה דאפילו עירוב גמור יכולין להניח בבית הכנסת. דהא מבואר במשנה [עירובין פה, ב] דאפילו בבית התבן ובית הבקר מניחין עירוב, וכתבו התוספות פרק כיצד משתתפין דף פ"ה [ע"ב ד"ה בית] דאפילו בית התבן שאין דרין בה מניחין העירוב כיון דחזי לדירה וכו', וכן כתב הטור [עמוד צז] ושו"ע סעיף (ב') [ג] אלא בבית שראוי לדירה כו', וא"כ ברור הוא דגם בית הכנסת חזי לדירה, דהא אורחין אוכלים וישנים בה. על כן פשוט דיכולין להניח גם עירוב בבית הכנסת.

צ. אבן העזר אורח חיים סימן שסו:ג

...יש לבית הכנסת בעלים, דלכל אחד ואחד יש לו מקום מיוחד בבית הכנסת, שקנוהו בדמים והוא מכלל נכסיו, כמו שכתב להדיא בחושן משפט סימן צ"ז סעיף כ"ג, וא"כ יש בעלים לבית הכנסת שלנו. והרבה מבעלים אשר להם מקומות בבית הכנסת אשר אין דרים בעיר ויושבים בכפרים כל השנה, ואותן לא עירבו עם בני עיר זה. א"כ רשות אחרת היא הבית הכנסת אשר יש לבעלים חלק בה והן לא עירבו עם עיר זה, על כן הוי אסור להכניס ולהוציא מבית הכנסת. על כן מניחין עירוב זה בבית הכנסת עצמה, ואנן קיימא לן בסימן זה [סעיף ג] דהבית אשר מניחין בה עירוב אינה צריכה ליתן להעירוב, דהוי ממש כאלו כולם דרים בזה הבית אשר העירוב בה, ואינה אוסרת עליהם.

צא. ערוך השולחן אורח חיים סימן שסו:ט

האידינא המנהג ליתן את העירוב בבית הכנסת וכן נהגו הקדמונים. ואף על גב דבית הכנסת אינו מקום דירה אך **אנו שהעירוב הוי על כל העיר הוי כשיתוף שא"צ להניח בבית דירה דווקא דאפילו בחצר סגי כמ"ש בס"י שפ"ו ע"ש...**

צב. ערוך השולחן אורח חיים סימן שפז:ז

וגם עליו תמהו למה לו לחפש טעמים, דכיון דאנו עושים השיתוף בפת הלא מותר לכל הדיעות [ט"ז סק"ב ומג"א וב"ה] אמנם כונתו על הי"א שכתב רבינו הב"י דבשיתוף בלבד אין יוצאין כלל אפילו בפת ולזה אומר דכשכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף גם להי"א די בשיתוף בלבד ואני אומר דכל זה היה לחקור כפי בנין הערים שלהם שהיו חצרות ומבואות, אבל אצלינו שאין מבואות אצלינו רק חצרות וכשמערבין כל העיר הוה כל העיר כחצר גדול. א"כ ממילא אי אפשר אצלינו רק בעירוב אחד, ודוקא בפת ושיונח בבית, ועכשיו מונח בבית הכנסת **דלא גרע מבית** ונמצא דאצלינו הוה רק עירובי חצרות ואין אצלינו שתופי מבואות כלל.

צג. ערוך השולחן אורח חיים סימן שצח:ב

ונ"ל דאמירת בהדין עירובא מעכב דאל"כ מאין ניכר שזהו עירוב? אך לפי מנהגינו שהשמש מערב ממצות הקהל ומזכים לכל בני העיר ונותן העירוב בבית הכנסת, דזהו היכר גדול שזהו עירוב, דאז גם אמירת בהדין אינו מעכב.

צד. משנה גיטין ה:ח (נט):

ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום, מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום...

צה. משנה ברורה סימן שסו ס"ק כד

רגילים ליתנו תמיד - לאפוקי אם לא הורגלו עדיין לזה הבית אין להקפיד אם משנין לבית אחר:

צו. גיטין ס ע"ב

מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום. מאי טעמא?.. אלא משום חשדא.

צז. רש"י מסכת גיטין דף ס עמוד ב

משום חשדא - הואיל והורגל העירוב בתוך אותו הבית אם באת לשנות את מקומו הנכנסין לאותו הבית ולא יראו שם את העירוב יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב.

צח. תוספות מסכת גיטין דף ס עמוד ב

אלא משום חשדא - פירש ר"ת שלא יאמרו מפני החשד שחושדים אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחים אותו שם...

צט. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת גיטין פרק ה משנה ח

ואם כבר נמשך המנהג לקבץ את העירוב באחד מבתי החצר, אמר שלא יתנוהו תמיד אלא באותו בית שכבר נהגו לפניו ליתן בו, מפני שיש להם בכך הנאה, לפי שבית שמניחין בו את העירוב אינו צריך ליתן את הפת כמו שנתבאר שם.

ק. משנה ברורה סימן שסו ס"ק כז

...ולפירש"י בודאי יש להחמיר אפילו מכר בית לאחר שלא לשנות מקום העירוב, אכן לפירוש התוספות אפשר לומר דעל הלוקח לא יבוא לידי חשד ע"י הוצאת העירוב מביתו אחרי שמעולם לא היה העירוב בידו....